והא תניא [א]שמין את המחוברין ללוקח אמר עולא לא קשיא [א]כאן בבנו כאן באחר [ב]הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו: **מתני'** [ג]הניח בנים גדולים וקטנים אין הגדולים מתפרנסין על ידי הקטנים ולא הקטנים נזונין על הגדולים אלא חולקין בשוה [ג]נשאו הגדולים ישאו הקטנים ואם אמרו קטנים הרי אנו נושאין כדרך שנשאתם אתם [ד]אין שומעין להם אלא מה שנתן להם אביהם נתן [ה]הניח בנות גדולות וקטנות אין הגדולות מתפרנסות על ידי הקטנות ולא הקטנות נזונות על הגדולות אלא חולקות בשוה נשאו גדולות ישאו קטנות ואם אמרו קטנות הרי אנו נושאות כדרך שנשאתם אתם אין שומעין להן זה חומר בבנות מבבנים שהבנות נזונות על הבנים ואין נזונות על הבנות: **גמ'** אמר רבא [ו]האי גדול אחי דלבש ואיכסי מביתא מאי דעבד עבד והא אנן תנן אין הגדולים מתפרנסין על הקטנים מתני' [ז]בשרכא שרכא פשיטא מהו דתימא ניחא להו דלא נינוול קמ"ל: נשאו גדולים ישאו קטנים: מאי קאמר אמר רב יהודה [ח]הכי קאמר נשאו גדולים לאחר מיתת אביהן ישאו קטנים לאחר מיתת אביהן אבל נשאו גדולים בחיי אביהן ואמרו קטנים לאחר מיתת אביהן הרי אנו נושאין כדרך שנשאתם אתם אין שומעין להן אלא מה שנתן להן אביהן נתן: הניח בנות גדולות וקטנות: שלח ליה אבוה בר גניבא לרבא [ט]ילמדנו רבינו [י]לוותה ואכלה ועמדה ונשאת בעל לוקח הוי או יורש הוי [ט]לוקח הוי ומלוה על פה אינו גובה מן הלקוחות או דלמא יורש הוי ומלוה על פה גובה מן היורשין אמר ליה תנינא נשאו גדולות ישאו קטנות מאי לאו נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות מבעל לא נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות לבעל איני והא תני ר' חייא נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות מבעל דלמא שאני פרנסה דאית לה קלא א"ל רב פפא לרבא לאו היינו דשלח רבין באגרתיה [י]מי שמת והניח אלמנה ובת [י]אלמנתו נזונת מנכסיו נשאת הבת אלמנתו נזונת מנכסיו מתה הבת אמר רב יהודה בן אחותו של ר' יוסי [ה](בן) חנינא ע"י היה מעשה [כ]ואמרו אלמנתו נזונת מנכסיו אי אמרת בשלמא יורש הוי משום הכי אלמנתו נזונת מנכסיו אלא אי אמרת לוקח הוי אמאי נזונת מנכסיו אמר אביי אי לאו דשלח רבין אנן לא ידעינן והא [י]תנן [ל]אלו הן שאין חוזרין ביובל הבכורה

והיורש

ה"ג והניח שמין את המחוברין ללוקח. ובתוספתא דכתובות היא שנויה מכר הבן ומת האב אם יש בנכסים מחוברים לקרקעות שמין לו ולעיל מינה קתני הכותב כל נכסיו לבנו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה ופירושה הכותב כל נכסיו מהיום ולאחר מיתה לבנו והלך אותו הבן ומכר הנכסים הללו בחיי אביו ואחר זמן מת האב זכה הלוקח במה שמכר לו בגופה של קרקע ואם יש בנכסים פירות מחוברין לא זכה הלוקח אלא בגופה של קרקע אבל בפירות אע"ג דמחוברים הן ליורשין הן לפיכך שמין אותן ללוקח ונותן דמיהן ליורשין: **ומשני כאן בבנו.** מתני' שכתב לבנו ולא מכרן לאחר בחיי האב דדעתו של אדם קרובה אצל בנו כדמפרש לקמיה דלדעת כן אקני ליה גופא לאחר מיתה עם פירות המחוברין דליזכי בהו איהו גופיה ולא לדעת כן שיזכה בהן הלוקח מבנו בחייו אי נמי הבן עצמו לא אקני ללוקח דהוא אחר אלא הגוף ולא הפירות אע"ג דמחוברין: **כאן באחר.** שמכרו הבן לאחר בחיי האב וה"ה אם כתבו האב לאחר מהיום ולאחר מיתה שאין לו חלק במחוברין: **מתני' הניח בנים גדולים וקטנים.** בדלא כתב נכסי' מיירי: **מתפרנסין.** לבוש וכסות: **נזונין.** מזונות ממש. ולפי שפרנסת הגדולים מרובין מפרנסת הקטנים ומזון הקטנים ומפולן מרובה משל גדולים לכך הולרך לומר שהקטנים מעכבין על הגדולים מלהתפרנס והגדולים מעכבין על הקטנים מליזון מתפוסת הבית אלא חולקין בשוה ויתפרנס ויזון כל אחד מחלקו: **נשאו גדולים.** נשים ועשו צרכי חופה מתפוסת הבית לאחר מיתת אביהן קודם חלוקה ישאו גם הקטנים כמו כן קודם חלוקה: **ואם אמרו קטנים.** לאחר מיתת אביהן הרי אנו נושאים עתה כמו שנשאתם אתם בחיי אבינו: **אין שומעין להם אלא מה שנתן להם אביהם.** בחייו נתן והכי מפרש לה בגמ': **הניח בנות.** ולא בנים: **גדולות וקטנות כו'.** הכי מיפרשא כולה כדפרשינן גבי בנים: **נשאו גדולות.** לאחר מיתת האב ישאו נמי קטנות: **וזה חומר בבנות.** היכא דבנות יורשות מהיכא דבנים יורשין ואיכא נמי בנות בהדייהו שהבנות נזונות מן הבנים בנכסים מרובין כדתנן בריש פירקין לקמן [ע"ב] הבנים יירשו והבנות נזונות דהכי הוה תנאי כתובה בנן נוקבן דיהוויין ליכי מינאי ליהון מתזנן מנכסי כו' [כתובות נב:]: **ואין נזונות (א) מן הבנות.** הקטנות מן הגדולות דבמקום שהן יורשות כל הנכסים ליכא תנאי כתובה דמזון בנן נוקבן: **גמ' גדול אחי.** שנושא ונותן בנכסים ואיכא הנאה ליתמי כי מיכסי מלבושים נאים כי היכי דליסתמעו מיליה: **מאי דעבד עבד.** ולא יטלו כנגדו ומיהו לכתחלה אין לבזבז בממון אחיו כל כך(ב): **בשרכא.** אדם בטל שאין להם ריוח בדבר: **מאי קאמר.** דמתני' לפי משמעותה קשיא רישא לסיפא דקתני רישא נשאו גדולים ישאו קטנים והדר תני אם אמרו קטנים דמשמע לא ישאו קטנים: **ועמדה וניסת.** והכניסה כל נכסיה לבעלה כדרך נשואה: **בעל לוקח הוי.** מי שויוהו רבנן בנכסי אשתו בין בחייה בין לאחר מיתה כדין לוקח או כדין יורש ונפקא מינה לכל דינין החלוקין בין מקח לירושה כי הנך לקמן בשמעתין: **ישאו קטנות מבעל.** חלקם המגיעם. אלמא יורש הוי: **ישאו קטנות לבעל.** מממון אביהן המונח ועומד עדיין בתפוסת הבית כנגד אותו ממון שנטלה הגדולה: **ומקשינן והתני ר' חייא נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות מבעל.** אלמא מיד הבעל מוציאים מכלל שהכניסה לו כל הממון ואפי' חלק הקטנות ושמע מינה מדמוציאין מידו דיורש הוה דאי לוקח הוה מלוה על פה הוא ולא טריף ממשעבדי. ומשני לעולם לוקח הוי מיהו מלוה בשטר היא האי פרנסת הקטנות דשאני פרנסת נשואין דאית ליה קלא וכמלוה בשטר דמיא הלכך טריפא ממשעבדי ומוציאין אפי' מיד הלקוחות דגרסינן בפ' מציאת האשה [כתובות סט.] האחין שעיבדו מוציאין אפי' מיד הלקוחות לפרנסה ואין מוציאין למזונות וכל שכן מן היורשין ולעולם אימא לך לוקח הוי ולענין לוותה ואכלה ונישאת לא גבינן מבעל: **אמר ליה רב פפא לרבא.** דבעי למפשט מדרבי חייא יורש הוי: **לאו היינו דשלח רבין כו'.** ומהא איכא למפשט שפיר דיורש הוי: **אלמנתו נזונת.** בתנאי כתובתה שכך כתב לה ואת תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסיי כל ימי מיגר ארמלותיך [שם נג:]: **ניסת הבת.** והכניסה הנכסים לבעלה אלמנתו נזונת מנכסיו: **מתה הבת.** וירשה בעל: **אמר רב יהודה כו'.** אמורא הוא: **ואמרו אלמנתו נזונת.** דלעולם היא נזונת עד שתנשא או שתתבע כתובתה או שילו היורשין ליתן לה כתובתה כדאמרינן בכתובות [שם]: **אי אמרת בשלמא.** בעל בנכסי אשתו אפילו בחייה יורש הוי משום הכי קתני נישאת הבת אלמנתו נזונת מנכסיו דאע"ג דמזון האשה והבנות לא טרפא ממשעבדי דהיינו לקוחות מיורשין מיהא גביא: **אלא אי אמרת לוקח הוי אמאי נזונת.** והתנן בהנזקין (גיטין ד' מח:) אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תקון העולם: **והא תנן.** בבכורות: **שאין חוזרין.** לבעליהן שאין חוזרין אלא ממכר: **הבכורה.** חלק בכורת הבכור כדמפרש התם [בכורות נב:] מתנה קרייה רחמנא לתת לו פי שנים [דברים כא]:

והיורש

והתניא שמין. גרסינן דברייתא היא בתוספתא דכתובות כמו שפירש ר"ש: **מתני'** בשרכא. בכל הספרים כתוב שרכא בריש ובערוך גרס שדכא בדלית והוא לשון שקט כמו ותשקוט הארץ ומתרגמינן ושדיכת ארעא (שופטים ה) כלומר אדם בטל ושקט אינו עוסק בכלום וכן יודע ציד איש שדה ומתרגמינן נחשדכן (בראשית כה) שהיה נח ושקט ובהחובל (ב"ק דף לב: ושם) מטייל ואזיל דיקלא בישא לגבי קיני דשדכא(ח):

והיורש

עין משפט נר מצוה

קעז א מיי' פי"ב מהל' זכיה ומתנה הל' יג סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רנו סעיף ג:

קעח ב מיי' פ"ט מהל' נחלות הל' יג (ופי"ט מהל' אישות הל' כג) סמג עשין נו טוש"ע חו"מ סי' רפו סעיף א:

קעט ג ד מיי' מהלכות נחלות שם טוש"ע שם סעיף ג:

[ה מיי' פי"ט מהל' אישות הלכה כג טוש"ע אה"ע סי' קיב סעיף יח]:

קפ ו ז מיי' שם הל' טו טוש"ע שם ס"ב:

קפא ח מיי' שם הל' יג טוש"ע שם ס"ג:

קפב ט מיי' פכ"ו מהל' מלוה ולוה הל"ב ופי"ב מהל' זכיה הל"ב סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קיב סעיף ה ופי' קלג סעיף ב טוש"ע אה"ע סי' לא ס"ב וס"ד:

קפג י כ מיי' פי"ב מהל' אישות הל"ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נג סעיף ד [וברב אלפס עוד בכתובות פד]:

קפד ל מיי' פי"א מהל' שמיטה ויובל הל' כ והלכה כא:

מסורת הש"ס

א) [תוספ' כתובות פ"ח], ב) [לקמן קמב:], ג) [פי' תוס' ב"מ קד. ד"ה הכי גרסינן], ד) כתובות מט:, ה) [צ"ל ברבי], ו) בכורות נב:, ז) בכ"א: אחיו לכך, ח) [ועי' תוס' בבא קמא לב: ד"ה דשדכי].

◆

גליון הש"ס

גמרא ילמדנו רבינו לותה ואכלה. עיין ב"מ דף קד ע"ב תד"ה ה"ג:

◆

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה ואין נזונות הבנות כצ"ל ותיבת מן נמחק:

◆

מוסף רש"י

נשאת הבת אלמנתו נזונת מנכסיו. אע"ג דאמור רבנן בעל בנכסי אשתו לוקח הוי וקיימא לן אין מוציאין למזון האשה מנכסים משועבדים, הכא שויוהו רבנן יורש משום פסידא דאלמנה, והכי מפורש ביש נוחלין (כתובות מט.).

◆

רבינו גרשום

בכה האב שיהא יכול להוריש לשאר בניו אע"ג דגדלו הפירות בחייו; והתנן שמין את המחובר ללוקח. אדם שמכר שדה לחבירו. לסוף י' שנים ולא בתוך י' וכשהשלימו י' שנים היה תבואה של מוכר מחוברין לקרקע ועדיין לא נגמר בישולן אין אומרים דכגוף הקרקע דמיין ומכורין ללוקח אלא שמין אותן מחוברין ללוקח והוא קונה אותם משום דברשותיה דמוכר גדלו. ה"נ האי אב דהניח פירות מחוברים בחיי אביהן גדלו ואמאי לא הוה ברשותן אלא דהאי בן לחוד: כאן בבנו. הואיל ודעתו של אב קרובה אצל בניו כשכתב לו כל נכסים לאחר מותו מחל לו הפירות שבשעת מותו. אבל מוכר לאחר לא מחל לו הפירות לפיכך שמין. ואמר לן רבי לו דמשנה זו שמין את המחוברין ללוקח אין ידוע היכן הוא: מתני' הניח בנים גדולים וקטנים. והניח נכסים וקודם שחלקו הממון אין הגדולים מתפרנסין על הקטנים. כלומר אין קונין הגדולים מלבוש מתפושת הבית מפני שלא יתמעט חלקן של קטנים מפני שלגדולים צריכין יותר מלבוש מקטנים וקטנים צריכין יותר מזונות שאוכלין בכל שעה ביום לפיכך לא יזונו מחלקן של גדולים אלא חולקין הנכסים בשוה ויעשה כל אחד בחלקו מה שרוצה: האי גדול אחי שלבש וכסה עצמו. מתפושת הבית. מאי טעמא דמתני' דקתני דאין מתפרנסין דאפי' הוי גדול אחי: בשרכא עסקינן. כלומר אדם בטל שאין מרויח מן הנכסים כלום אבל אחר שמרויח מאי דעבד עבד: בשרכא פשיטא. דאין מתפרנסין הואיל דלית להו הנאה מיניה לא מחלי ליה: מהו דתימא. מחלי ליה משום דלא תוולל שלא ילך ערום ויחוד וקמ"ל דלא: נשאו גדולים מן הנכסים לצורך לישא נשים ישאו קטנים מן הנכסים: אם אמרו קטנים כו': מאי קאמר. כלומר היכי מתרצי מתני' רישא קתני נשאו גדולים ישאו קטנים דמשמע דשוין אהדדי וסיפא קתני אם אמרו קטנים הרי אנו נושאין כדרך שאתם נשאתם אין שומעין להם דמשמע דלא שוין אהדדי: אמר ר' יהודה ה"ק נשאו גדולים. אשה מתפושת ישאו קטנים נמי כנגדן מן הממון אבל אם נשאו בחיי אביהן ונתן להם אביהן ממון אם אמרו הקטנים לאחר מיתת אביהם הרי אנו נושאין עכשיו מתפושת הבית כדרך שנשאתם אתם בחיי אביהן אין שומעין להן אלא מחלקין הירושה: הניח בנות גדולות וקטנות כו'. כדפסי' גבי בנים הכי נמי מפרשינן גבי בנות. וכי היכי דמקשי' ומתרצי' גבי בנים ה"נ גבי בנות: וזה החומר בבנות מבנים. שהבנות נזונות מממון הבנים בנכסין מועטין והבנים ישאלו על הפתחים:

רבינו גרשום (המשך)

ילמדנו רבינו. בתולה או אלמנה שלוותה ממון מאחרים ואכלה ואח"כ עמדה ונישאת לבעל קודם שתשלם והביאה לבעל נכסים מאי: בעל בנכסי אשתו (יש לו דין) לוקח הוי או יורש הוי. (לוקח הוי) ולא יפרע כלום משום דמלוה על פה אינה גובה מן הלקוחות דלית ליה קלא למלוה על פה. או דלמא יורש הוי וגובה כו': מאי לאו נשאו גדולות לבעל שלוו ונתפרנסו מממון הקטנות ונישאו לבעל הגדולות ישאו קטנות מה שלוו ואכלו אחיותיהן משלהן ישאו מממון הבעל אלמא דבעל בנכסי אשתו יורש הוי ויש לו דין יורש ומלוה על פה גובה מן היורשין. לא לעולם אימא לך לוקח הוי ומתני הכי נשאו גדולות לבעל מתפושת הבית הכי נמי כשנשאו קטנות לבעל יטלו כנגדן: והתני ר' חייא. בפירוש כמו דאמרן מעיקרא ומשמע דיורש הוי: לעולם לוקח הוי. והכא מ"ש גובות הקטנות מן הבעל הא לאו יורש (הוא) משום הכי גובה שאני פרנסה שנוטל ממון מן הקטנות דקלא אית ליה וכמלוה בשטר דמי ומלוה בשטר גובה מן הלקוחות: א"ל רב פפא לרבא לאו היינו דשלח רבין באגרתיה. דבעל יורש הוי: מי שמת והניח. אשתו ובת שיהא של שניהם ואין לה יורש אלא היא אלמנתו נזונת מנכסי בעלה לפי כי על היורשין ליתן לה לאלמנה מזונות: נישאת הבת. והכניסה הנכסים לבעלה שירשה מאביה שאלמנה זו ראויה ליזון מהן. אע"פ שנישאת לבעל אפ"ה אלמנה נזונת מנכסים של חתנה שהכניסה לו הבת: מתה הבת דהשתא לאו ברשותה נכסים קיימו: אמר ר' יהודה על ידי היה מעשה. שאירע כן ובאו לפניו לדין ואמרו חכמים דאפ"ה דמתה הבת הואיל שהנכסים שהכניסה לו בידו הן דין הוא דנזונת: אי אמרת בשלמא דהאי בעל יורש הוי. בנכסי אשתו משום הכי נזונת האלמנה דקדמה שטר כתובתה שנתחייב לה בעלה במזונותיה מקמי דנפלה ליה האי ירושה לבעל משום דאין יורש אלא לאחר מיתת אשתו ומשתכח דקדמה שעבוד אלמנה קודם שעבודו של בעל אלא אי אמרת לוקח הוי אמאי נזונת והא קי"ל אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תקון העולם והני נכסים משועבדים הם לבעל משעה שהכניסתו לו אשתו. אלא לאו ש"מ יורש הוי ומשום הכי נזונית. ואם נמשך לומר הא קדם שטר כתובתה מן הבעל שהוא כלוקח ואיכא למימר בדין הוא דנזונת. אפ"ה דקדם אינה נזונת כדפרשי' לעיל מפני תקון העולם: אלו שאין חוזרין ביובל. דלא חשיב כזביני דהדרי משום דכתיבנו רחמנא

א) ונראה דלזה כיוון הרשב"ם ותוס' וכתבי והתחלת גרסי' ור"ל לאפוקי מגי' רבינו.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com